

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS MATOS • MAAMAR 1

וידבר משה אל ראשי המטות וגו' איש כי...

And Moshe spoke to the heads of the tribes

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likutei-torah/matos/1/

1 וידבר משה אל ראשי המטות וגוי איש כי ידור נדר וגוי. ואמרו בגמ' [בגמרא] עד שידור בדבר הנדור כגון שיאמר הרי עלי בשר זה כעולה ושלמים או שיאמר קונם בשר זה עלי שהקונם הוא לשון קרבן.

“And Moshe spoke to the heads of the tribes,” etc.; “When a man vows a vow,” etc. And in the Gemara [our Sages] said: “until he vows by a thing that is vowed”—for example, that he says, “This meat is [forbidden] to me like a burnt-offering and peace-offerings,” or that he says, “Konam: this meat [is forbidden] to me,” for konam is a term for korban (an offering).

2 ועל יסוד זה מוסד כל מסכת נדרים בפ"י דבר הנדור. ולהבין ענין זה למה צריך להתפס בדבר הנדור דוקא.

And on this foundation the whole Tractate Nedarim is founded, in [its] explanation of “a thing that is vowed.” And [we need] to understand this matter: why must one attach [the vow] specifically to a thing that is vowed?

וגם להבין למה נאמרה פרשה זו אל ראשי המטות דוקא. הנה תנן באבות נדרים סייג לפרישות

And also [we need] to understand why this section was said specifically to the heads of the tribes. Now, we learned in [Pirkei] Avos: “Vows are a fence for abstinence.”

והנה אמרו פרישות מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא.

Now, they said: “Abstinence leads to holiness, holiness leads to humility, and humility leads to fear of sin.”

3 וצריך להבין למה יראת חטא באה אחר ענוה וקדושה כו' והלא כתיב ראשית חכמה יראת ה' [הגם שנתבאר במ"א ע"פ וידבר דעשרת הדברות בענין אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה.

And we need to understand why fear of sin comes after humility and holiness, etc. Is it not written, “The beginning of wisdom is the fear of Havayah”? [Although it was explained elsewhere, on the verse “And He spoke” of the Ten Commandments, regarding [the teaching] “If there is no wisdom there is no fear; if there is no fear there is no wisdom,”

דיש ב' בחי' יראה. אך אין די בזה לתרץ הא דיראת חטא בא דוקא אחר ענוה וקדושה כו'.]

that there are two levels of fear—yet this is not enough to resolve why fear of sin comes specifically after humility and holiness, etc.]

אך הענין דעיקר הקדושה הוא כמאמר אשר קדשנו במצותיו שהמצות הן העיקר והתכלית כמ"ש סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם וע"י המצות הוא אשר קדשנו.

But the explanation is that the essence of holiness is as the saying, "Who has sanctified us with His commandments": for the mitzvos are the essence and the purpose, as it is written, "The end of the matter, all having been heard: fear G-d and keep His commandments, for this is the whole of man." And it is through the mitzvos that He "has sanctified us."

4 וביאור ענין זה כי הנה קדוש פי' מובדל וכוי ומהו קדושת המצות זה נרמז בנוסח הברכה בא"י [כרוך אתה

הי' אמ"ה [אלקינו מלך העולם] פי'

And the explanation of this matter: "holy" (kadosh) means "set apart," etc. And what the holiness of the mitzvos is, is alluded to in the wording of the blessing, "Blessed are You, Havayah, our G-d, King of the world." The meaning is:

כי מלך העולם הוא ע"ד מלכותך מלכות כל עולמים שחיות כל העולמות עליונים ותחתונים והתהוותם מאין ליש הוא ע"י מחשבה הקדומה שעלה ברצונו ית' אנא אמלוך כוי. משא"כ קודם שנברא העולם היה הוא ושמך בלבד.

"King of the world" is in the sense of "Your kingship is the kingship of all worlds": the life-force of all the worlds, higher and lower, and their coming into being from nothing into something, is through the primordial thought that arose in His will, blessed be He, "I will reign," etc. Whereas before the world was created, there was He and His Name alone.

5 והנה כתיב אני הי' לא שניתי שגם אחר שנברא העולם אין לפניו שום שינוי ח"ו [חס ושלום] אלא אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כוי.

Now, it is written, "I, Havayah, have not changed": that even after the world was created there is no change at all before Him, G-d forbid; rather, "You are He before the world was created, and You are He after," etc.

וכמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים (בישעיה ס"י מ"ד ו'), פ"י אני ראשון קודם שנברא העולם ואני אחרון לאחר שיכלו ימות המשיח וחיי העוה"ב [העולם הבא] שאז יהיה הוא ושמו בלבד כמו שהיה קודם שנברא העולם.

And as it is written, "I am first and I am last, and besides Me there is no Elokim" (in Isaiah, chapter 44:6). That is: "I am first"—before the world was created; "and I am last"—after the days of Mashiach and the life of the World to Come have come to an end, for then there will be He and His Name alone, as there was before the world was created.

וגם מבלעדי פ"י באמצעות בין מה שהיה ובין מה שיהיה דהיינו מה שהוא בבחי' הוה בעת וזמן בריאת העולם וחיותו וקיומו מששת ימי בראשית שית אלפי שני כו'.

And also "besides Me" means "in the middle," between what was and what will be—that is, what is in the state of the present, at the time and period of the world's creation, its life-force and its existence, from the six days of Creation, "six thousand years," etc.,

6 וימות המשיח ותחיה"מ [ותחיית המתים] הכל לפניו ית' כאלו הוא ושמו בלבד ואין אלקים והסתר כו' וכמאמר ומבלעדיך אין לנו מלך אלא אתה שאין זה אלא בבחי' מלך שמלך הוא העולם

and the days of Mashiach and the Resurrection of the Dead: all is before Him, blessed be He, as though there were He and His Name alone, and there is no Elokim and concealment, etc. And as the saying goes, "And besides You we have no King but You": for this is only in the aspect of "King," for "King" is the world,

ואין העולם דבר נפרד חוץ ממנו ח"ו [חס ושלום] ומלכותך מלכות כל עולמים שמתפשט למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית ולארבע סטרין מלך מלך וימלוך ואינו

and the world is not a thing separate [and] outside of Him, G-d forbid. And "Your kingship is the kingship of all worlds," which extends upward without end and downward without limit, and to the four directions—"He is King, He was King, and He will be King"—and it is nothing

אלא זיו והארה ממדת מלכותו ית' המתפשט ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים להוות אותם מאין ליש ולהחיותם ולקיימם.

but a radiance and illumination from the attribute of His Malchus (sovereignty), blessed be He, which extends and clothes itself in the higher and lower worlds, to bring them into being from nothing into something, to give them life and to sustain them.

(ועיין מענין אני ראשון כו' ברבות וישלח פי פ"א) (ד"צ ע"ד) מהו אמת כו' וכ"ה בפ' דברים (דרפ"ו ב')

(And see on the subject of "I am first," etc., in [Midrash] Rabbah, Vayishlach, section 81) (folio 90d): "What is truth (emes)?" etc. And so it is in Parshas Devarim (folio 286b),

ובשה"ש [ובשיר השירים] ע"פ לסוסתי ברכבי (ד"י יסודות) ע"ג) ועמ"ש בפ"י ואמת ה' לעולם בד"ה ביום השמיני עצרת ובביאור ע"פ אלה מסעי.

and in Shir HaShirim [Rabbah], on the verse "To My mare among the chariots" (folio 10c). And see what is written on the meaning of "And the truth of Havayah is forever" in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly," and in the explanation on the verse "These are the journeys."

עוד מענין אני ראשון כו' ברבות תולדות (פס"ג ס"ט ד'). פי בא ר"פ ט"ו ע"פ ראשון הוא לכם (דקכ"ט ע"ג [עמוד ג']).

Further on the subject of "I am first," etc.: in [Midrash] Rabbah, Toldos (section 63, folio 69d); Parshas Bo, beginning of section 15, on the verse "It shall be the first for you" (folio 129c);

קדושים (ס"פ כ"ד). זח"ב [זהר חלק ב'] תרומה (קנ"ח סע"א [סוף עמוד א']) ס"פ מצורע (דנ"ו א') ת"ז [תיקוני זוהר] תקון ה' (דט"ז ע"א)

Kedoshim (end of section 24); Zohar II, Terumah (158, end of side a); the end of Parshas Metzora (folio 56a); Tikkunei Zohar, Tikkun 5 (folio 16a);

סוף תקון י"ט (דמ"א ע"ב) תקון ס"ט (דק"ח) ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בביאור ע"פ אני דפי ציצית וזהו ה' מלך גאות לבש שאינו

the end of Tikkun 19 (folio 41b); Tikkun 69 (folio 108). And see what is written above in the explanation on "I" in the section of tzitzis. And this is [the meaning of] "Havayah reigns; He has clothed Himself in majesty": that it is nothing

אלא בבחי' לבוש ועמ"ש מזה בד"ה יונתי בחגוי, ונקי זיו השכינה פי' מה ששוכן ומתלבש בעולמות עליונים ותחתונים להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אין זה

but in the level of a garment. And see what is written about this in the discourse beginning "My dove, in the clefts." And it is called "the radiance of the Shechinah (Divine Presence)": that is, that which dwells and clothes itself in the higher and lower worlds, to be the light that fills all worlds (memalei kol almin)—this is nothing

אלא ע"י זיו והארה בלבד וזיו זה והארה זו נמשכה ממדת מלכותו ית' ממחשבת אנא אמלוך,

other than through a radiance and illumination alone. And this radiance and this illumination is drawn from the attribute of His Malchus, blessed be He—from the thought “I will reign.”

אבל בו בעצמו ובכבודו ית' לית מחשבה תפיסא ביה כלל סתימא דכל סתימין ועליו נאמר ישת חשך סתרו שאין העולמות עליונים ותחתונים יכולים לקבל זיו והארה ממנו ית' מעצמותו ומהותו ממש כביכול

But in His own Self and His glory, blessed be He, “no thought can grasp Him at all”; [He is] “the most hidden of all hidden,” and of Him it is said, “He made darkness His hiding place”: for the higher and lower worlds cannot receive a radiance and illumination from Him, blessed be He, from His very essence and being, as it were,

כי הוא קדוש ומובדל כו' ולא נערוך אליו קדושתו ואין ערוך לך כו' [ועמ"ש מזה בפ' וארא ע"פ

for He is holy and set apart, etc., and “We cannot compare His holiness to Him,” and “There is no comparison to You,” etc. [And see what is written about this in Parshas Va'eira, on the verse

לכן אמור לבני ישראל וגוי' ובפ' בשלח ע"פ אז ישיר משה מענין פי' ולא נערוך אליו קדושתו]:

“Therefore, say to the children of Israel,” etc., and in Parshas Beshalach, on the verse “Then Moshe sang,” on the meaning of “We cannot compare His holiness to Him.”]

7 ב אך עכ"ז [עם כל זה] אל ה' ויאר לנו הארה רבה ועצומה מקדושה עליונה הזאת הנפלאה והנעלמה ע"י המצות שנתן לנו כי

2. But nevertheless, “Havayah is G-d, and He has given us light”: a great and mighty illumination from this supernal holiness, wondrous and hidden, through the mitzvos that He gave us. For

הנה בתורה ומצות נאמר לכו לחמו בלחמי והנה לחמו פי' לפי שהתורה היא לחם ומזון לנפש

of the Torah and mitzvos it is said, “Come, eat of My bread.” Now, “eat” is explained by the fact that the Torah is bread and nourishment for the soul,

כמו הלחם הגשמי שהוא מזון לגוף כו'. אבל מ"מ לחמי צריך ביאור וכי לאכילה ושתייה כו'.

just as physical bread is nourishment for the body, etc. But nevertheless, “My bread” needs explanation: is it, then, [a matter] of eating and drinking, etc.?

8 וביאור הדבר הוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו וזכרונם לברכה] רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין כו', ועמ"ש מזה בד"ה יונתי הנ"ל.

And the explanation of the matter is along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory: "My beloved" (rayasi) [means] "My provider" (parnasasi); "Israel provide," etc. And see what is written about this in the discourse beginning "My dove," mentioned above.

והענין כי הנה המאכל שהוא דצ"ח [דומם צומח חי] מחיה את האדם שהוא מדבר שהוא במדרגה יותר גבוה מהמאכל ואיך מחיה אותו המאכל,

And the matter is this: food, which is inanimate, vegetative and animal, gives life to man, who is a speaking being, who is on a higher level than the food. How, then, does the food give him life?

אך ע"ז נאמר כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם שמוצא פי ה' הוא החיות של המאכל והם העשרה מאמרות שבהם נברא העולם שבמאמר

But of this it is said, "For by everything that comes forth from the mouth of Havayah does man live": "that which comes forth from the mouth of Havayah" is the life-force of the food, and these are the Ten Utterances by which the world was created—for by the utterance

תדשא הארץ נברא הצומח ובמאמר תוצא הארץ נפש חיה נבראו הבע"ח [הבעלי חיים] וכח וחיות המאמר ההוא תמיד מלוכש בו להחיותו ולקיימו והוא המחיה את האדם. אך הרי גם האדם נברא במאמר נעשה אדם.

"Let the earth sprout" the vegetation was created, and by the utterance "Let the earth bring forth living creatures" the animals were created; and the power and life-force of that utterance is always clothed in it, to give it life and to sustain it, and it is this that gives life to man. But man, too, was created by an utterance: "Let us make man."

9 ויש בו ג"כ מוצא פי ה' ולמה צריך להמאכל שיחיה אותו. אבל הענין כי הנה כתיב אחור וקדם צרתני אחור למעשה בראשית וכו' שהאדם באמת הוא אחרון במעשה בראשית בזמן

And he too has in him "that which comes forth from the mouth of Havayah"; why, then, does he need food to give him life? But the matter is this: it is written, "Behind and before You formed me"—"behind" [last] in the work of Creation, etc. For man is indeed last in the work of Creation in time,

וגם במעלה מצד גופו ונפשו הבהמית כמאמר יתוש קדמך שכל הדברים דצ"ח [דומם צומח חי] אע"פ [אף על פי] שירדו מטה מטה מאד בעשייה גשמיות להיות יש ודבר גשמי מ"מ אינם דבר נפרד לגמרי

and also in rank, with respect to his body and his animal soul, as the saying goes, "A gnat preceded you." For all the things that are inanimate, vegetative and animal, even though they descended very, very low into the physical World of Asiyah (Action), to be a yesh (a separate existence) and a physical thing, nevertheless are not a completely separate thing,

כמו האדם שיכול להיות נפרד לגמרי ח"ו [חס ושלום] ועובר על רצונו ית' למרות עיני כבודו ועיין בסי' ש"ב [של בינונים] פכ"ד, רק מצד עילוי נשמתו ונפשו האלקית לבדה הוא קדם במעלה יתירה על כל הנבראים

as is man, who can be completely separate, G-d forbid, and transgress His will, blessed be He, "defying His glorious eyes"—see Sefer Shel Beinonim [the Tanya], chapter 24. Only by virtue of the eminence of his neshamah and his G-dly soul alone is he "before," with a surpassing superiority over all created beings.

וגם מצד גופו ונפשו החיונית יש לו מעלה יתירה על הדצ"ח [הדומם צומח חי] ברוח חיים שבו שהיא נפש המדברת והמשכלת והמאמרות סדרן ממטה למעלה מתחלה תדשא הארץ

And also with respect to his body and his vital soul he has a surpassing superiority over the inanimate, vegetative and animal, through the spirit of life within him, which is the speaking and intellectual soul. And the order of the utterances runs from below upward: first, "Let the earth sprout,"

שהוא להיות הצומח ואח"כ ישרצו המים דגים שאינן בכלל בשר ואח"כ תוצא הארץ נפש חיה ובהמה ואח"כ נעשה אדם.

which is for the vegetation to come into being; afterwards, "Let the waters swarm"—fish, which are not included in [the category of] meat; afterwards, "Let the earth bring forth living creatures," and cattle; and afterwards, "Let us make man."

10 והנה כל זה הוא בבחי' ירידת המדרגות והתהוות השתלשלותם מאין ליש, אבל במקורם ושרשם למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות

Now, all this is in terms of the descent of the levels and the coming into being of their chain of descent (hishtalshelus) from nothing into something. But in their source and root, far above the order of the chain of descending worlds,

הנה הוא להיפך שבחי נפש אלקית שבאדם הוא בחינת אחר לגבי מקור וחיות הגוף ונפש הבהמית שנלקחו ממדרגות עליונות וגבוהות מאד

it is the reverse: the level of the G-dly soul in man is the level of “behind” relative to the source and life-force of the body and the animal soul, which were taken from very lofty and high levels,

אלא שנפלו בשבירת הכלים כנודע ושם הוא חיות הדצ”ח [הדומם צומח חי] גבוה ונעלה במעלה יתירה
אלא שנפלו למטה יותר בחיות מצומצם מאד

except that they fell in the breaking of the vessels, as is known. And there is the life-force of the inanimate, vegetative and animal, high and exalted with a surpassing superiority, except that they fell lower, into a very contracted life-force,

כמו דומם וצומח כו' וכמשל מנפילת החומה שעליון שבה נופל למטה יותר בריחוק מקום יותר כנודע.
such as the inanimate and vegetative, etc.—like the analogy of a falling wall, whose uppermost [part] falls lower, at a greater distance, as is known.

11 ולפיכך המאכל שהוא מדצ”ח [מדומם צומח חי] מחיה את האדם ויש לו יתרון מעלה על האדם שהאדם צריך להמאכל למלאות די מחסורו אשר יחסר לו מבצעדי הלחם והמאכל משא”כ המאכל אין צריך להאדם.

Therefore food, which is from the inanimate, vegetative and animal, gives life to man, and it has an advantage of superiority over man: for man needs the food to supply “sufficient for his need, that which he lacks,” without bread and food; whereas the food does not need man.

וזהו כי על כל מוצא פי ה' כי מוצא יש לו כי פירושם מוצא מה שכבר יצא מפי ה' התפשטות החיות מרוח פיו בעשרה מאמרות שנברא העולם ומוצא לשון מקור וחיי החיים

And this is [the meaning of] “For by everything that comes forth (motza) from the mouth of Havayah”: for motza has two meanings. Motza [is] that which has already come forth from the mouth of Havayah—the extension of the life-force from the breath of His mouth in the Ten Utterances by which the world was created. And motza [is] a term for source, and the Life of all life,

כמו מוצא מים שהוא המקור הנובע המעיין דהיינו המקור שממנו יצאו העשרה מאמרות שבמקורן ושרשן הדצ"ח [הדומם צומח חי] מאד נעלה ונמשכים ומשתלשלים ויורדים למטה עליהם ממדרגות עליונות ולפיכך יחיה האדם:

as in motza mayim (a spring of water), which is the welling source, the fountain—namely, the source from which the Ten Utterances came forth, in whose source and root the inanimate, vegetative and animal are very exalted; and they are drawn down, descend link by link, and come down upon them from higher levels. And therefore “does man live.”

12 ג והנה ככל הדברים האלה וככל המשל הזה בחיות הלחם הגשמי המחיה את הגוף אדם הגשמי.

3. Now, in accordance with all these words and all this analogy of the life-force of physical bread, which gives life to the body of physical man,

כן עד"ז כתיב כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם אדם דלעילא דהיינו מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

so, in the same way, it is written, “For by everything that comes forth from the mouth of Havayah does man live”—the Man above; that is, what is written, “And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man.”

כי נקי אדם מלשון אדמה לעליון כי כמו שבאדם למטה יש רמ"ח אברים כו' שבהם ועל ידם מתחלק החיות שבתוכו העין רואה כו'

For it is called adam (man) from the expression “I will be like (adameh) the Most High.” For just as in man below there are 248 limbs, etc., in which and through which the life-force within him is divided—the eye sees, etc.—

כך למעלה התפשטות החיות הוא בריבוי התחלקות הנבראים מלאכים ונשמות בכמה מיני מדרגות ממדרגות שונות כמ"ש עיני ה' כו' אזני ה' כו'

so too above, the extension of the life-force is in the multiplicity of the divisions of the created beings, angels and souls, in many kinds of levels, of different levels, as it is written, “The eyes of Havayah,” etc., “The ears of Havayah,” etc.,

שיש מלאכים ונשמות שנקראים כך והתפשטות החיות של כל אחד ואחד כפי מדריגתו ומזגו ותכונתו נקי בשם אדם שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

for there are angels and souls that are called thus. And the extension of the life-force of each and every one according to its level, its temperament and its character is called by the name adam, which is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin).

ולכן כתיב כמראה אדם ולא בחי' אדם עצמו ממש [ועמ"ש עוד מזה בפ' משפטים קכ"ב א' ועמ"ש בד"ה ויראו כו' ותחת רגליו כו' ע"ש].

And therefore it is written, "like the appearance of a man," and not the level of the actual Man himself. [And see what is written further about this in Parshas Mishpatim, 122a, and see what is written in the discourse beginning "And they saw," etc., "and beneath His feet," etc.; see there.]

13 והנה חיות הנמשך לבחי' ומדריגה זו להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ולהחיות רוח שפלים הוא מבחי' מוצא פי ה' הוא מקור עליון וראשיתא דכולא בחי' סוכ"ע ונקי רצון העליון

Now, the life-force that is drawn to this level and rank—to be the light that fills all worlds (memalei kol almin) and "to revive the spirit of the lowly"—is from the level of "that which comes forth from the mouth of Havayah," which is the supernal source and "the beginning of all," the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and is called the Supernal Will.

כי אית רצון ואית רצון העליון הוא פי' שעליון על כל העולמות שאינו יכול להתלבש תוך עלמין כלל

For "there is will and there is will." And "Supernal Will" means that it is supernal over all the worlds, that it cannot clothe itself within the worlds at all,

שהוא סתימא דכל סתימין ולית מחשבה תפיסא ביה כלל ורצון התחתון הוא מה שמתלבש תוך עלמין כו', והנה רצון העליון הוא מקור התורה והמצות,

for it is "the most hidden of all hidden," and "no thought can grasp Him at all"; while the lower will is that which clothes itself within the worlds, etc. Now, the Supernal Will is the source of the Torah and the mitzvos.

ולכן נקי לחמי ורעיתי פרנסתי שע"י אתערותא דלתתא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] להמשיך חיות ממקור וחיי החיים מבחי"י סוכ"ע לבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ואתעדל"ת [ואתערותא דלתתא] זו הוא ע"י מעשה המצות דוקא בעשייה גשמיות,

And therefore it is called "My bread," and "My beloved—My provider": for through an arousal from below [comes] an arousal from above, to draw down life-force from the Source and the Life of all life, from the level of the light that encompasses all worlds to the level of the light that fills all worlds. And this arousal from below is through the deed of the mitzvos specifically, in physical action,

וגם ע"י דבור התורה דעקימת שפתים הוי מעשה משא"כ הרהור לאו כדיבור דמי והרהור לא עביד מידי מפני שכח המעשה והדבור נלקח

and also through the speech of Torah, for "the movement of the lips is [considered] an action"; whereas "thought is not like speech," and "thought does nothing." For the power of action and speech is taken

מכח האכילה שאוכל שע"י מתחזק כחו לדבר ולעשות וכח האכילה בשרשו ומקורו הוא יותר גבוה ונעלה מאשר תוכל נפשו שאת לפי מקור חוצבו כנ"ל.

from the power of the eating that he eats, through which his strength to speak and to act is reinforced. And the power of eating, in its root and source, is higher and more exalted than what his soul can bear according to the source from which it was hewn, as mentioned above.

14 וכך יוכל להיות ע"י אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ממעלה מעלה מבחי"י סוכ"ע וכן מעשה המצות עצמן כגון אתרוג ולולב כו'

And so, through this there can be an arousal from above from the very highest, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). And likewise the deed of the mitzvos themselves, such as esrog and lulav, etc.:

שהאתרוג הוא מאכל בפ"ע [בפני עצמו] וכן הלולב הוא צומח עכ"פ [על כל פנים] ויש להם מעלה יתירה שבהם ועל ידם יומשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחינה עליונה וגבוהה מאד.

for the esrog is a food in itself, and the lulav, too, is at any rate a plant; and they have a surpassing superiority, in that in them and through them an arousal from above will be drawn down from a very supernal and lofty level.

15 וכן צמר הציצית ומעות הצדקה וכוי משא"כ הרהור ומחשבה הוא בחינת חשב מ"ה [שם מ"ה] שהוא בחי' אדם עצמו ואין כח לאתערותא זו להמשיך חיים עליונים כל כך.

And likewise the wool of the tzitzis and the coins of charity, etc. Whereas reflection and thought (machshavah) is the level of "chashav Mah," which is the level of Adam himself, and this arousal does not have the power to draw down supernal life to such an extent.

וזוהו יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] כי העוה"ב [העולם הבא] הוא שנהנים מזיו השכינה הוא זיו והארה מרובה ותוספת

And this is [the meaning of] "One hour of teshuvah (return) and good deeds in this world is better than all the life of the World to Come." For the World to Come is that "they delight in the radiance of the Shechinah (Divine Presence)," which is an abundant radiance and illumination, and an increase

תענוג הנשמות בגילוי בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הנק' בשם שכינה ששוכן ומתלבש בעולמות והנה הכח והחיות הנמשך לבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מבחי' סוכ"ע הוא נעשה ע"י תשובה ומע"ט [ומעשים טובים] כנ"ל.

in the delight of the souls, in revelation, in the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is called by the name Shechinah, for it dwells and clothes itself in the worlds. And the power and life-force drawn to the level of the light that fills all worlds from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is brought about through teshuvah and good deeds, as mentioned above.

נמצא שהם העושים הזיו והתענוג שבג"ע [שבגן עדן]. ולכן גדלה מעלתם מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] שהם הם הממשיכים חיי העוה"ב [העולם הבא] כנ"ל:

It follows that they are what make the radiance and the delight of Gan Eden. And therefore their superiority is greater than all the life of the World to Come, for they are the very ones that draw down the life of the World to Come, as mentioned above.

16 והנה לפי שהתורה והמצות הם בחי' רצון העליון לכך יש להם כח להמשיך לנפש האדם ג"כ בחי' רצון העליון

Now, because the Torah and the mitzvos are the level of the Supernal Will, they therefore have the power to draw down to the soul of man, too, the level of the Supernal Will.

כי גם בנפש האדם למטה ג"כ אית רצון ואית רצון שיש שמעורר את רצון והאהבה הטבעית המסותרת שבנפשו לגלותה מההעלם אל הגילוי לדבקה בו ית' מחמת התבוננות בגדולתו ית' המחיה חיים

For in the soul of man below, too, "there is will and there is will." There is [the case] where one arouses the will and the natural love hidden in his soul, to bring it out from concealment into revelation, to cleave to Him, blessed be He, through contemplating His greatness, blessed be He, who gives life to the living,

שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כאשר תוכל נפשו שאת כל חד וחד לפום שיעורא דיליה והוא בחינת וכל נפשך.

which is the light that fills all worlds (memalei kol almin), as much as his soul can bear, "each one according to his own measure"; and this is the level of "and with all your soul."

אך יש רצון שהוא למעלה הימנו ומבקשי ה' יבינו כל שלפעמים תתלהב ותתלהט הנפש באהבה רבה עזה ועצומה בבחי' ובכל מאדך מאד יותר מכדי מדת הנפש בהשגתה באור פני ה'

But there is a will that is higher than it—and "those who seek Havayah understand all"—that at times the soul will be kindled and set ablaze with an abundant love (ahavah rabbah), strong and mighty, in the level of "and with all your might (me'odecha)": very much (me'od) more than the measure of the soul in its comprehension of the light of G-d's countenance,

אלא מחמת ביטול השגתה דלית מחשבה תפיסא ביה סתימא דכל סתימין והוא בחי' רעותא דליבא דלית מחשבה תפיסא ביה

but rather because of the nullification of its comprehension, for "no thought can grasp Him," "the most hidden of all hidden." And this is the level of the desire of the heart (re'usa deliba), which no thought can grasp,

והוא בחי' אהבה רבה שלמעלה מעלה מהעולמות שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין אלא כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ.

and this is the level of ahavah rabbah, which is far above the worlds, which cannot clothe itself within the worlds; rather, as it is written, "Whom do I have in heaven? And with You I desire nothing on earth."

משא"כ האהבה הבאה מחמת התבוננות והשגה בגדולתו יתברך נקי אהבת עולם כנודע ואהבה רבה זו שהיא בחינת רעותא דליבא היא באה מלמעלה על ידי התורה והמצוות

Whereas the love that comes from contemplation and comprehension of His greatness, blessed be He, is called ahavas olam ("an everlasting love"), as is known. And this ahavah rabbah, which is the level of the desire of the heart, comes from above through the Torah and the mitzvos,

שהם הם רצון העליון רצונו וחכמתו ית' [וכמ"ש ג"כ לעיל מזה ע"פ מי מנה עפר יעקב וע"פ ועתה יגדל נא].

which are themselves the Supernal Will—His will and His wisdom, blessed be He. [As is also written about this above, on the verse "Who has counted the dust of Yaakov," and on the verse "And now, let it be great, I pray."]

17 וזו היא בחינת הלחם והמזון שנעשה לנפש האדם ע"י התורה והמצוות שהמוצא פי ה' שהוא מקור התורה והמצוות עליו יחיה האדם ותחיה נפשו במקור וחיי החיים ית' דלית מחשבה תפיסא ביה כו',

And this is the level of the bread and the nourishment that is made for the soul of man through the Torah and the mitzvos: that by "that which comes forth from the mouth of Havayah," which is the source of the Torah and the mitzvos, "does man live," and his soul will live in the Source and Life of all life, blessed be He, whom "no thought can grasp," etc.

ואין רעותא דליבא זו באה דוקא מחמת ההתבוננות איך שהתורה נותנת חיים ואיך נמשך החיות רק

And this desire of the heart does not come specifically through contemplating how the Torah gives life and how the life-force is drawn down; rather,

כמו המאכל שמחיה את האדם בגשמיות אף אם אינו מבין האיך המאכל מתעכל ונהפך לדם ואיך תשוב להיות בשר כבשרו ואיך הוא כה הדוחה הפסולת כו'

just as food gives life to man physically even if he does not understand how the food is digested and turned into blood, and how it becomes flesh like his flesh, and how the power that expels the waste [works], etc.,

אלא ממילא יחיה האדם כך בחי רעותא דליבא זו נמשכה מאליה וממילא ע"י קיום התורה והמצוות.

but rather man lives as a matter of course—so this level of the desire of the heart is drawn down of itself and as a matter of course, through the fulfillment of the Torah and the mitzvos.

18 וזהו אשר קדשנו במצותיו שע"י המצות נמשך קדושה עליונה מבחי' קדוש ומובדל דהיינו מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין הוא בחי'

And this is [the meaning of] "Who has sanctified us with His commandments": that through the mitzvos a supernal holiness is drawn down from the level of "holy and set apart"—that is, that which cannot clothe itself within the worlds, which is the level of

רצון העליון כנ"ל לקדש אותו ג"כ שיומשך לנפש האדם גילוי הארה זו בנפשו להיות האהבה ורצון העליון שבנפש שהוא בחינת רעותא דליבא ואהבה רבה הנ"ל.

the Supernal Will, as mentioned above—to sanctify him, too: that the revelation of this illumination be drawn down to the soul of man, into his soul, so that there be the love and the supernal will in the soul, which is the level of the desire of the heart and ahavah rabbah mentioned above.

וזהו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם שע"י המצות יהיה שורה בכם קדושה העליונה ממש להיות קדושה זו שוה לאלקיכם

And this is [the meaning of] "And you shall do all My commandments and be holy to your G-d": that through the mitzvos the very supernal holiness will rest upon you, so that this holiness be equal to your G-d.

(ועמ"ש בפ"י לשון קדושה ע"פ מקושש עצים בפ' שלח) וזהו ענין הברכה ברוך הוא המשכה להיות הוי' שמהווה כל היות

(And see what is written on the meaning of the term "holiness" on the verse "gathering wood" in Parshas Shelach.) And this is the matter of the blessing: "Blessed" (baruch) is a drawing down, so that there be Havayah, which brings all existences into being,

דהיינו שרש ומקור כל ההתהוות שיהיה בחי' אלקינו שיתאחד עמנו באחדות אחד למהוי אחד באחד ע"י אשר

that is, the root and source of all coming-into-being: that it be the level of "our G-d," that He unite with us in a single unity, "to be one with one," through "Who" (asher),

שהוא בחי' עונג העליון שמשם נמשך להיות קדשנו בקדושתו ממש ע"י מצות יו בקדש העליון שהוא למעלה מעלה מבחי' עלמין שמזה נמשך רעותא דליבא לנפש

which is the level of the supernal delight, from which it is drawn down to be "has sanctified us" with His very holiness, through "His commandments" (mitzvos-yud-vav), in the supernal holiness (kodesh), which is far above the level of the worlds; from which the desire of the heart is drawn down to the soul.

ואזי נקרא נפש האדם עצמה בחינת אחר לגבי רעותא דליבא הנמשך לו שהוא בחי' קדם מקדמונו של עולם:

And then the soul of man itself is called the level of "behind" relative to the desire of the heart that is drawn down to him, which is the level of "before," from the Primordial One of the world.

19 קיצור. פי' אקב"ו [אשר קדשנו במצותיו וצונן] כי חיות כל העולמות הוא רק מבחי' מלכותו ית' אבל במהותו ועצמותו ית' לית מחשבה תפיסא וזהו ענין קדוש מובדל.

Summary. The meaning of "Who has sanctified us with His commandments and commanded us": the life-force of all the worlds is only from the level of His Malchus (sovereignty), blessed be He, but in His being and essence, blessed be He, "no thought can grasp"; and this is the meaning of "holy": set apart.

וע"י התומ"צ [התורה ומצות] נמשך מקדושה זו ממש כי הנה כתיב לכו לחמו בלחמי ופי' לחמי היינו דכמו שהאדם מקבל חיות מהלחם לפי ששרשו מבחינת מוצא פי ה' מוצא היינו מקור.

And through the Torah and mitzvos there is a drawing down from this very holiness. For it is written, "Come, eat of My bread"; and the meaning of "My bread" is: just as man receives life-force from bread because its root is from the level of "that which comes forth (motza) from the mouth of Havayah"—motza meaning source—

כן בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הנק' כמראה אדם נמשך לבחינה זו חיות מבחי' רצון עליון הסוכ"ע והיינו ע"י התורה ומצות שנתלבשו בעשייה שבהן ועל ידן נמשך רצון העליון וזהו ענין רעיתי פרנסתי ולחמי.

so [with] the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is called "like the appearance of a man": life-force is drawn to this level from the level of the Supernal Will, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); and this is through the Torah and mitzvos, which have been clothed in action, in which and through which the Supernal Will is drawn down. And this is the meaning of "My beloved—My provider" and "My bread."

ומהמשכה זו נמשך ג"כ לנפש האדם בחינת רצון העליון לבא לבחינת וכלל מאדך אהבה רבה וזהו
אק"ב [אשר קדשנו במצותיו] והייתם קדושים:

And from this drawing down, the level of the Supernal Will is drawn to the soul of man, too, to come to the level of "and with all your might": ahavah rabbah. And this is [the meaning of] "Who has sanctified us with His commandments" and "You shall be holy."

20 ד והנה קדושה זו מביאה לידי ענוה שהיא שפלות האדם בערך נפשו ונשמתו יען אשר אין חיות ושפע
לנפשו ממקור ומוצא פי ה' אלא ע"י דברים שפלים גשמיים ממש

4. Now, this holiness leads to humility, which is a person's lowliness with regard to his nefesh and his neshamah, since there is no life-force and flow for his soul from the Source, "that which comes forth from the mouth of Havayah," except through lowly things, actually physical,

כמו האתרוג וצמר הציצית וקלף התפילין וכה"ג [וכהאי גוונא] כל מצות מעשיות או ע"י הדבור בהם הוא
ת"ת [תלמוד תורה] וכי' וענוה זו מביאה לידי יראת חטא

such as the esrog, the wool of the tzitzis and the parchment of the tefillin, and likewise all the practical mitzvos; or through speech about them, which is Torah study, etc. And this humility leads to fear of sin.

(בר"ח [בראשית חכמה] שער הענוה פ"א הביא דענוה איהי שכינתא עילאה. והנה פי' וענין שכינתא עילאה
נתבאר בד"ה שיר השירים שהוא ענין הביטול דיחודא עילאה.

(In Reishis Chochmah, Shaar HaAnavah [the Gate of Humility], chapter 1, he cites that humility is the higher Shechinah (Divine Presence). Now, the meaning and matter of the higher Shechinah was explained in the discourse beginning "The Song of Songs": that it is the matter of the self-nullification (bittul) of the higher unity (yichuda ila'ah).

ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] פי' ענוה היינו שהוא מחזיק עצמו לאין ממש כמו שהוא קמ"י [קמיה] ית'
דכולא קמ"י [קמיה] כלא חשיב ועמ"ש בד"ה קטנתי מכל החסדים. ועמ"ש בד"ה ארץ הרים ובקעות בענין
חותם שוקע ביטול ענוה שלמעלה מהאבה.

And according to this it can be said that the meaning of humility is that he regards himself as actually nothing, as he is before Him, blessed be He, for "all before Him is considered as nothing." And see what is written in the discourse beginning "I have become small from all the kindnesses." And see what is written in the discourse beginning "A land of mountains and valleys," regarding the "sunken seal": the self-nullification of humility, which is higher than love.

ועפ"י [ועל פי זה] אי"ש [אתי שפיר] מ"ש בספרים בענין ענוה שהיא ביטול והכנעה להקב"ה דלכאורה אינו מובן וכי צריך לומר זה שהאדם בריה שפלה ואפלה יקטין א"ע [את עצמו] לגבי הבורא ית'.
 And according to this, what is written in the books on the subject of humility—that it is self-nullification and submission to the Holy One, blessed be He—is well understood. For at first glance it is not understood: does one need to say this, that man, a lowly and dark creature, should make himself small relative to the Creator, blessed be He?

אכן לפי הנ"ל אי"ש [אתי שפיר] דפי' וענין ענוה זו דשייך מהאדם לגבי הקב"ה היינו שלא יהיה תופס מקום כלל אלא כלא חשיב ממש. ועד"ז נאמר במשה והאיש משה ענו מאד כי במשה נאמר ונחנו מה ועיין בגמרא)

But according to what was said above it is well understood: the meaning and matter of this humility that applies from man toward the Holy One, blessed be He, is that he should not occupy any place at all, but be actually considered as nothing. And in this way it is said of Moshe, "And the man Moshe was very humble," for of Moshe it is said, "And what (mah) are we?" And see in the Gemara)

(ספ"ו דחולין דפ"ט א') גדול מה שנאמר במשה כו' שביטול דמשה היה למעלה מבחינת הביטול דואנכי עפר ואפר כי הוא מ"ה [שם מ"ה] ממש וזהו עניו מאד ועיין בפ' שלח (קס"ג סע"ב [סוף עמוד ב]).

(end of chapter 6 of Chullin, folio 89a): "Greater is what was said of Moshe," etc.: that the self-nullification of Moshe was above the level of the self-nullification of "And I am dust and ashes," for he was actually mah ("what"); and this is "very humble." And see Parshas Shelach (163, end of side b).

והנה שכינתא עילאה היא בינה ולפ"י [ולפי זה] וענוה מביאה לידי יראת חטא הוא בחי' חכמה שהיא יראה עילאה.

Now, the higher Shechinah is Binah (understanding); and according to this, "and humility leads to fear of sin" is the level of Chochmah (wisdom), which is the higher fear.

ורבי"ל [ורבי יהושע בן לוי] דס"ל [דסבירא ליה / דסבירא להו] ענוה גדולה מכולן י"ל [יש לומר] זהו כמ"ש ברי"ח שם ועוד ימצא הענוה אפילו בכתר כו' והוא נקרא אין להיותו מחשיב עצמו לאין נגד המאציל עכ"ל [עד כאן לשונו].

And Rabbi Yehoshua ben Levi, who holds that "humility is greatest of all": it can be said that this is as is written in Reishis Chochmah there: "And further, humility is found even in Keser (the Crown), etc., and it is called Ayin (Nothing) because it regards itself as nothing before the Emanator." End of quote.

21 ועמ"ש בביאור ע"פ מי מנה בענין אוכם הוא קדם כו' וזהו ענין ישת חשך סתרו.

And see what is written in the explanation on the verse "Who has counted," on the matter of "black (ukam) is kedem (before)," etc.; and this is the matter of "He made darkness His hiding place."

ועמ"ש מענין ענוה סד"ה שוש אשיש כי הנה את זה לעומת זה עשה האלקים שכמו שבקדושה עשיית המצות הוא מעלה את האדם

And see what is written on the subject of humility at the end of the discourse beginning "I will greatly rejoice." For "G-d made this opposite that": just as in holiness, the doing of the mitzvos raises a person up

להמשיך חיים עליונים מבחי' רצון העליון כמ"כ [כמו כן] להיפך בעבירה כתיב ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה' פ"י אני ה' מה

to draw down supernal life from the level of the Supernal Will, so too, conversely, regarding a transgression it is written, "That soul shall be cut off from before Me; I am Havayah." The meaning of "I am Havayah" is that which

שהוא מהווה כל הויות להחיות כל העולמות וכל הנבראים ומלפני כלומר למעלה מבחי' ומדריגה זו שם מגיע הפגם והעונש של העבירה שהכרת תכרת בשרש כל השרשים וצריך להיות לאדם יראת חטא.

brings all existences into being, to give life to all the worlds and all the created beings; and "from before Me" means higher than this level and rank: there the blemish and the punishment of the transgression reach, so that "it shall be utterly cut off" in the root of all roots. And a person must have fear of sin.

פ"י יראה מחמת החטא והחסרון והפגם שנעשה למעלה כ"כ [כל כך] וחטא הוא לשון חסרון ופגם שלשון חטא נופל אפילו על ביטול מ"ע [מצות עשה] ודקדוקי סופרים שעכ"פ [שעל כל פנים] יש חסרון ופגם. משא"כ עון הוא על ל"ת [לא תעשה] כו'.

That is, fear because of the sin and the lack and the blemish that is caused above to such an extent. And chet (sin) is a term for lack and blemish, for the term chet applies even to neglecting a positive commandment and the fine points of the Scribes, in which there is at any rate a lack and blemish; whereas avon (iniquity) applies to prohibitions, etc.

22 והנה יראת חטא בבחינה זו באה אחר ענוה וקדושה דוקא דהיינו אחר שיתקדש בקדושה העליונה הבאה מלמעלה ע"י המצות ויבא למדרגת ענוה שיכיר שפלות נפשו

Now, fear of sin in this sense comes specifically after humility and holiness—that is, after he is sanctified with the supernal holiness that comes from above through the mitzvos, and comes to the level of humility, recognizing the lowliness of his soul;

אזי יכיר וירגיש ג"כ בזה לעומת זה כמה גדול עונש החטא והפגם שמגיע למעלה ויהיה לו יראה גדולה מחמת החטא והפגם (ועמ"ש עוד בפ"י וענין יראת חטא בד"ה אלה מסעי).

then he will also recognize and feel, through this—"this opposite that"—how great is the punishment of the sin and the blemish that reaches above, and he will have great fear because of the sin and the blemish. (And see what is written further on the meaning and matter of fear of sin in the discourse beginning "These are the journeys.")

אך קדושה וענוה זו אינה באה אלא אחר מדרגות הפרישות שהוא להפריד הרע שבנפש הבהמית מקליפות נוגה וקדש את עצמך במותר לך

But this holiness and humility come only after the levels of abstinence, which is to separate the evil in the animal soul from the kelipos (husks) of nogah, and "Sanctify yourself in what is permitted to you";

והוא בחינת תשובה תתאה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תשובה ומע"ט [ומעשים טובים] כ"י שבלא תשובה תחלה אין המעשים טובים ומאירים מלשון את האור כי טוב כ"י.

and this is the level of lower teshuvah (return), as our Sages, of blessed memory, said, "teshuvah and good deeds," etc.: for without teshuvah first, the deeds are not "good" and shining—from the expression "the light, that it was good," etc.

23 ועם כל הנ"ל יובן מ"ש וידבר משה אל ראשי המטות פ"י מטות כענין מטה כלפי חסד

And with all the above, what is written, "And Moshe spoke to the heads of the tribes (matos)," will be understood. Matos is in the sense of "He inclines (mateh) toward kindness,"

שהוא ענין להטות ולהפוך המדות שבנפש שיהי' [שיהיה] כלפי חסד ואהבת את ה' לדבקה בו והמטים ומהפכים הם בחינת הראשים

which is the matter of inclining and turning over the emotive attributes (middos) in the soul, so that they be toward kindness, and "you shall love Havayah," "to cleave to Him." And those who incline and turn [them] over are the level of the "heads,"

שהם בחינת רעותא דליבא שנמשך מבחינת משה הוא בחינת דעת עליון וקדש העליון שלמעלה מעלה מבחינת עלמין ובחי' משה הוא המנהיג

which are the level of the desire of the heart, which is drawn from the level of Moshe, which is the level of the supernal Daas (knowledge) and the supernal holiness (kodesh), far above the level of the worlds. And the level of Moshe is the leader

(כי וידבר מלשון ידבר עמים תחתינו לשון הנהגה) וממשיך בחינה זו להיות רעותא דליבא (ועיין עוד מענין ראשים בפי' פנחס) (דרנ"ג ע"ב) ע"פ שאו שערם ראשיכם גם

(for vayedaber, "and he spoke," is from the expression "He subdues (yadber) peoples under us," a term of leadership), and he draws this level down to be the desire of the heart. (And see further on the subject of "heads" in Parshas Pinchas) (folio 253b), on the verse "Lift up your heads, O gates." Also,

כי משה הוא בחי' ונחנו מ"ה [מה] בחי' עניו מאד ולכן וידבר משה כו' ועמ"ש סד"ה משה ידבר וסד"ה מראיהם ומעשיהם:

because Moshe is the level of "And we are Mah," the level of "very humble"; and therefore, "And Moshe spoke," etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "Moshe would speak," and at the end of the discourse beginning "Their appearance and their works."

24 קיצור. ענין קדושה מביאה לידי ענוה וענוה מביאה לידי יראת חטא. וענין וידבר משה אל ראשי המטות):

Summary: The matter of "holiness leads to humility, and humility leads to fear of sin"; and the matter of "And Moshe spoke to the heads of the tribes.")

25 ה לאמר זה הדבר כו'. וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] שכל הנביאים נתנבאו בכה נוסף עליהם משה שנתנבא בזה כו'.

5. "Saying: This is the thing," etc. And our Sages, of blessed memory, said that all the prophets prophesied with "Thus" (koh); Moshe surpassed them, in that he prophesied with "This" (zeh), etc.

והענין דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו הוא בחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] דכ"ף הדמיון כמו הדמות כו',

And the matter is: it is written, "Let us make man in Our image, as Our likeness." "As Our likeness" is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), for the kaf of comparison [means] like the likeness, etc.;

משא"כ בצלמנו הוא בחי' גילוי עצמותו ית' ממש כביכול (ועיין מזה לקמן בד"ה אלה מסעי הנ"ל ובד"ה כי ביום הזה יכפר).

whereas "in Our image" is the level of the revelation of His very essence, blessed be He, as it were. (And see about this below, in the discourse beginning "These are the journeys," mentioned above, and in the discourse beginning "For on this day He shall atone.")

והנה ע"י רעותא דליבא למעלה מבחינת כח הנפש נעשה עי"ז אתערותא דלעילא גילוי בחינת עצמותו ית' למעלה מבחי' עלמין מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין וכמ"ש ואשים דברי בפ"ך דברי ממש.

Now, through the desire of the heart, which is above the level of the power of the soul, there is brought about through this an arousal from above: a revelation of the level of His essence, blessed be He, above the level of the worlds, that which cannot clothe itself within the worlds. As it is written, "And I have put My words in your mouth"—My very words.

26 והיינו לאמר זה הדבר כו' דהיינו באמירת כאו"א [כל אחד ואחד] פרשה שבתורה או נביאים וכתובים הלכות ואגדות יהיה זה הדבר עצמו שנאמר מאז ומקדם.

And this is [the meaning of] "Saying: This is the thing," etc.: that is, when each and every one says a section of the Torah, or of the Prophets and the Writings, laws and aggados, it will be this very thing that was said long ago, of old.

כמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו' ודברת בם כו' שהדברים האלה עצמם

As it is written, "And these words that I command you today shall be," etc., "and you shall speak of them," etc.: that these very words

שאמר משה באותו יום יהיו אצלך ודברת בם עצמם לפי שע"י בחינת רעותא דליבא נמשך בחינה מה שלמעלה מבחינת עלמין ושם הוא למעלה מן הזמן

that Moshe said on that day shall be with you, and "you shall speak of them," of these very [words]. For through the level of the desire of the heart, a level is drawn down of that which is above the level of the worlds, and there it is above time.

(ועמ"ש ע"פ קול דודי הנה זה בא וסד"ה והגדת לבנך בענין בעבור זה וסד"ה בחדש השלישי כוי ביום הזה) ושם היה בחינת נבואתו של משה שהוא היה בחינת קדש העליון למעלה מבחינת עלמין

(And see what is written on the verse "The voice of my beloved! Behold, this one comes," and at the end of the discourse beginning "And you shall tell your son," on the subject of "because of this," and at the end of the discourse beginning "In the third month," etc., "on this day.") And there was the level of Moshe's prophecy, for he was the level of the supernal holiness (kodesh), above the level of the worlds.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שהיה פרוש מן האשה משא"כ כל הנביאים כוי (ועי' מזה בפ' ויצא) (דקנ"ב ב') ו במק"מ [במקדש מלך] שם ובפ' בראשית (כ"ב א')

And therefore our Sages, of blessed memory, said that he was separated from [his] wife, which was not so with all the prophets, etc. (And see about this in Parshas Vayetzai (folio 152b), and in the Mikdash Melech there, and in Parshas Bereishis (22a);

וביאר הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' ואתחנן (דר"ס סע"ב [סוף עמוד ב]) גבי רב לך כוי ועי' בפ' בלק (קפ"ז ב').

and the Ramaz explained it, Parshas Va'eschanan (folio 260, end of side b), regarding "Enough for you," etc. And see Parshas Balak (187b).

ומכ"ז [ומכל זה] יובן איך שנבואתו היה מבחינת שלמעלה מגדר זמן שבחי' הזמן אין לו יחס רק במדת מלכותו ית' בחי' כדמותנו בחינת עלמא דנוקבא כוי

And from all this it will be understood how his prophecy was from a level that is above the bounds of time; for the level of time has relevance only in the attribute of His Malchus (sovereignty), blessed be He—the level of "as Our likeness," the level of the "world of the Nukva (the feminine)," etc.,

דהיינו כשנעשית מקור לבי"ע ועיי' בפ' ויחי (דרמ"ו סע"א [סוף עמוד א] ועי"ב) ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע בפ' קומי לך רעיתי.

that is, when it becomes the source for [the worlds of] Beriah (Creation), Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action). And see Parshas Vayechi (folio 246, end of side a, and side b), and see what is written in the discourse beginning "My dove, in the clefts of the rock," on the meaning of "Arise, my beloved."

ומשם יובן בתוספת ביאור מש"כ [מה שכתוב] שע"י רעותא דליבא דייקא נמשך שיהיה עסק התורה בבחינת לאמר זה הדבר כו'.

And from there will be understood, with additional explanation, what was written: that it is specifically through the desire of the heart that it is brought about that the occupation with Torah is in the manner of "Saying: This is the thing," etc.

איש כי ידור נדר וגוי עד שידור בדבר הנדור. הענין כי הנה נדרים סייג לפרישות.

"When a man vows a vow," etc.: "until he vows by a thing that is vowed." The matter is this: "Vows are a fence for abstinence."

27 והנה פרישות הוא להיות קדש א"ע [את עצמו] במותר לך וכדי להיות מדריגה זו נטועה וקבועה בלבו באמת לאמתו צריך לעשות עצות בנפשו כענין שנתבאר למעלה בענוה שמביאה לידי יראת חטא

Now, abstinence is to be [in the manner of] "Sanctify yourself in what is permitted to you." And for this level to be planted and fixed in his heart in absolute truth, he must devise counsels in his soul, in the manner explained above regarding humility, which leads to fear of sin:

דהיינו שישפיל עצמו איך הדבר שרוצה לפרוש ממנו כגון הנודר מן הבשר כו' שהבשר וכיוצא בו הוא גבוה ממנו במעלה בשרשו ששרשו גבוה מאד נעלה מבחי' ומדרגות האדם

namely, that he humble himself [by considering] how the thing from which he wishes to abstain—for example, one who vows [to abstain] from meat, etc.: that meat and the like is higher than he in rank in its root, for its root is very high, exalted above the level and the ranks of man,

אלא שבשבירת הכלים נפלו למטה מטה מן האדם בדצ"ח [בדומם צומח חי] אבל מ"מ הרי יש לו יתרון ומעלה שמחיה את האדם והאדם צריך לו

except that in the breaking of the vessels they fell far, far below man, into the inanimate, vegetative and animal. But nevertheless, it has an advantage and superiority, in that it gives life to man, and man needs it,

והמאכל א"צ [אין צריך / אינו צריך] להאדם ואי לזאת אינו ראוי להורידו כ"כ [כל כך] בגשמיות להיות נהנה ממנו למלאות תאוות גופו ולהיות בזוללי בשר וסוכאי יין כ"א להרחיב דעתו לה',

while the food does not need man. And therefore it is not fitting to bring it down so far into physicality, to benefit from it to fill the desires of his body and to be among "the gluttons of meat and the guzzlers of wine," but rather to broaden his mind for G-d.

וכן דרך הנודרים לש"ש [לשם שמים] הוא מפני שרואים ירידתם מן הדבר שנודרים ממנו שהדבר ההוא גורם להם ירידה והטייה מאחרי ה' והיינו אחר שמורידים הדבר ההוא לגשמיות ממילא ממשיך ומוריד גם את הגוף האדם אחריו

And so the way of those who vow for the sake of Heaven is because they see their descent [caused] by the thing from which they vow: that thing causes them a descent and a turning away from following G-d. That is, after they bring that thing down into physicality, as a matter of course it draws and brings down the body of the man, too, after it.

(ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות בענין ע"ה אסור לאכול בשר ואף דהכא מיירי בת"ח [בתלמיד חכם] / בתלמידי חכמים). מ"מ נהי דאינו אסור מ"מ שייך שירא שלא ירד ממדרגתו (כו') אבל באמת צריך לראות בשרשו איך ששרשו גבוה מאד נעלה.

(And see what is written in the discourse beginning "When you light the lamps," on the subject of "an unlearned person is forbidden to eat meat." And although here we are speaking of a Torah scholar, nevertheless, granted that it is not forbidden, nevertheless it is relevant that he fear lest he descend from his level, etc.) But in truth he must look into its root, how its root is very high and exalted.

ועי"ז פירש ממנו. ולכן צריך הנודר לומר הרי זה כעולה וכקרנן שהן קודש ודבר הנדור ומופרש בשרשו הגבוה למעלה וכמ"ש

And through this he separates from it. And therefore the one who vows must say, "This is like a burnt-offering" and "like an offering," which are holy—a thing that is vowed and set apart in its high root above. And as it is written,

כי יפליא לנדור לשון מופלא ומכוסה כאלו נודר בחיי המלך ששרשם הם חיים העליונים מבחינת סוכ"ע

"When he shall pronounce (yafli) a vow": a term of [something] wondrous (mufla) and covered, as though he vows by the life of the King, whose root is the supernal life, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

(ועי"ן מענין נדר בזח"ב [בזהר חלק ב'] יתרו צ"א ב' משפטים קט"ו ב' פנחס דר"ה [דראש השנה] א' ב' ובפרדס ערך נדר ובמא"א [ובמאורי אור] אות נו"ן ס"ט רבות ויצא ר"פ ע' [עי"ן])

(And see on the subject of a vow in Zohar II, Yisro, 91b; Mishpatim, 115b; Pinchas, folio 205a-b; and in the Pardes, the entry Neder (vow); and in Me'orei Or, the letter Nun, 69; [Midrash] Rabbah, Vayeitzei, beginning of section 70;

כי תשא פמ"ג נשא פ"י [פרק י' / פרשה י'] ע"פ כי יפליא באיכה בפסוק ישבו לארץ ידמו ובבחי פ' יתרו) ומשם נשתלשלו כל בחי אורות המקיפים שבעולמות עליונים

Ki Sisa, section 43; Naso, section 10, on the verse "When he shall pronounce"; in Eichah, on the verse "They sit on the ground, they are silent"; and in Bachya, Parshas Yisro.) And from there all the levels of the encompassing lights (oros makifim) in the higher worlds descended link by link,

וגם למטה באדם התחתון בבחינת הכל ודבור היוצא מהפה כידוע ל"ח (ועמ"ש מזה בד"ה וארשתך לי).

and also below, in the lower man, in the level of the breath and speech that issue from the mouth, as is known to those versed in the hidden wisdom. (And see what is written about this in the discourse beginning "And I will betroth you to Me.")

וזהו דבר הנדור שמקדיש הקרבן ואמר ה"ז [הרי זה] עולה או שלמים להמשיך בפיו קדושה עליונה מבחי סוכ"ע מקור כל הקדושות וגם הנדרים שהן קונמות הן הקדש

And this is [the meaning of] "a thing that is vowed": that he consecrates the offering and says, "This is a burnt-offering" or "peace-offerings," to draw down with his mouth supernal holiness from the level of the light that encompasses all worlds, the source of all holinesses. And also the vows that are konamos are hekdesh (consecrated property),

כדאיתא בגמרא (וזהו כענין המבואר בד"ה כה תברכו בפ' נשא בפ"י ענין ויקרא האדם שמות כו' להעלות עי"ז ולקדשן במקורן כו' ע"ש וכעין זה הוא ענין קונמות שמתפסו בדבר הנדור וקדוש ועי"ז ממשיך בו קדושה עד שהן הקדש.

as is stated in the Gemara. (And this is like the matter explained in the discourse beginning "Thus shall you bless," in Parshas Naso, on the meaning of "And the man gave names," etc.—to elevate them through this and to sanctify them in their source, etc.; see there. And similar to this is the matter of konamos: that he attaches it to a thing that is vowed and holy, and through this he draws holiness into it, until they are hekdesh.

והכח הזה בפה האדם הוא ממש כענין הנ"ל דויקרא האדם שמות כו' ועוד נ' לומר כי הכח הזה הוא מעין ודוגמא הכח דלאמר זה הדבר הנזכר לעיל. שנמשך מבחי וידבר משה אל ראשי המטות כו'.

And this power in the mouth of man is actually like the above-mentioned matter of "And the man gave names," etc. And it seems one may further say that this power is a semblance and an example of the power of "Saying: This is the thing," mentioned above, which is drawn from the level of "And Moshe spoke to the heads of the tribes," etc.

וזהו שייכות ענין וידבר משה כו' לאמר זה הדבר לפי נדרים ולכן עכשיו שנתמעטו הלכבות צריך לומר בלי נדר וכמ"ש במ"א):

And this is the connection of the matter of "And Moshe spoke," etc., "saying: This is the thing," to the section of vows. And therefore now, when hearts have diminished, one must say "without a vow," as is written elsewhere.)

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Copy, print and share it freely, crediting Kehot Publication Society and likuteitorah.com; it may not be sold. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/matos/1/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok